

HÜSEYN CAVİD – 140

Daycest

BAKI – 2022

Tərtibçi: L.Əhmədova

Elmi redaktor: K.M.Tahirov,
professor,
Əməkdar mədəniyyət işçisi

Hüseyn Cavid – 140: daycest / tərt. ed. L.Əhmədova; elmi
red. K.Tahirov.– Bakı, 2022.– 45 s.

© Azərbaycan Milli Kitabxanası, 2022

Tərtibçidən

Bu il filosof şair, böyük dramaturq, Azərbaycan ədəbiyyatı tarixində romantizm ədəbi cərəyanının ən qüdrətli nümayəndələrindən biri Hüseyn Cavidin anadan olmasının 140 illik yubileyi qeyd edilir.

Təqdim olunan daycestdə (*ingilis dilindən tərcümədə “xülasə”, “toplu” mənasını verir*) görkəmli dramaturqun həyatı və ədəbi-bədii yaradıcılığından bəhs edən, 2020-2022-ci illərdə ölkə ərazisində müxtəlif dövri nəşrlərdə dərc edilən məqalələr araşdırılmış və seçmə yolu ilə diqqətə çatdırılmışdır. Daycestin hazırlanmasında əsas məqsəd görkəmli ədibin həyatı, bizlərə miras qoyduğu əvəzsiz irsindən bəhs edən məqalələrlə geniş oxucu kütləsini tanış etməkdir. Məqalələr illər üzrə, daxildə isə əlifba sırası ilə verilmişdir.

Nəşrlə bağlı rəy və təkliflərini Milli Kitabxanaya ünvanlayan mütəxəssis və oxuculara əvvəlcədən öz minnətdarlığımızı bildiririk.

Ünvan: AZ-1000 Bakı şəh., Xaqani küç. 57

E-mail: anl.metodikixidmet@yandex.ru

[http://www.millikitabxana.az/onlineservices/methodic al-services](http://www.millikitabxana.az/onlineservices/methodic-services)

URL: www.millikitabxana.az

Hüseyn Cavidin həyat və yaradıcılığı haqqında

Hüseyn Abdulla oğlu Rasizadə (Hüseyn Cavid) 1882-ci il oktyabr ayının 24-də Naxçıvanda ruhani ailəsində anadan olmuşdur. İlk ibtidai təhsilini evdə atasından alan, sonra isə 1891-1896-cı illərdə mollaxanada davam etdirən Hüseyn Cavid 1896-1898-ci illərdə görkəmli maarifpərvər ziyalı M.Sidqinin “Tərbiyə” məktəbində oxumuş, daha sonra isə regionun pedaqoji mərkəzlərindən sayılan Təbrizin “Talibiyyə” mədrəsəsinin müdavimi olmuşdur. O, ilk şeirlərini də məhz həmin dövrdə qələmə almış, müəllimləri və ədəbi-mədəni mühiti tərəfindən gələcəyin böyük şairi kimi səciyyələndirilmişdir. 1906-1908-ci illərdə Türkiyədə İstanbul Universitetinin Ədəbiyyat Bölümünün müdavimi olan Cavid *“Vərəmli qız”* adlı poetik əsəri ilə İstanbulda keçirilən şeir müsabiqəsində iştirak etmiş və mükafata layiq görülmüşdür.

1910-cu ildə Vətənə qayıdan H.Cavid bir müddət Gəncədə ruhani seminariyasında və Tiflisdə “Aliyev uçeniye” məktəbində pedaqoji fəaliyyətlə məşğul olmuş, 1915-ci ildə Bakıya köçərək “Səfa” məktəbində müəllim işləmiş, burada təşkil olunmuş “Ədəbiyyat komissiyası”na üzv seçilmişdir. 1918-ci ildə erməni quldur dəstələrinin Bakıda türk genosidi törətdikləri zaman H.Cavid Təbrizə, oradan isə Naxçıvana getmiş, orada “Rüşdiyyə” məktəbində müəllim işləmiş və gələcək ömür-gün yoldaşı Müşkünaz xanım ilə ailə həyatı qurmuşdur. Bu izdivacdan 1919-cu ildə oğlu Ərtoğrul, 1923-cü ildə isə qızı Turan dünyaya gəlmişdir.

Azərbaycan Demokratik Respublikası (1918-1920) qurulduqdan sonra, 1919-cu ildə yenidən Bakıya köçən H.Cavid hazırlıq kurslarında ədəbiyyat fənnini tədris etmiş, bir

müddət qız məktəbində şəriətdən dərs demişdir. 1919-cu ilin mayında keçirilən Müəllimlər İttifaqının iclasında idarə heyətinin üzvü, həmin ilin iyulunda isə Azərbaycan Müəllimlər Konfransında Təlifət (nəşriyyat) Heyətinə seçilmişdir.

H.Cavid ömrünün son on yeddi ilini Bakı Müəllimlər Seminariyası - Darülmüəllimin ilə bağlamış, istedadlı bir müəllim kimi də tanınmışdır. O, 1920-ci ildə “Yaşıl qələm” dərnəyinin ümumi iclasında cəmiyyətin nizamnaməsini hazırlayan komissiyanın, 1921-ci ildə “Tənqid-təbliğ” teatrının repertuar komissiyasının, 1923-cü ildə Azərbaycan yazıçı, ədib və şairlərinin təşkilat komissiyasının, bir neçə ay sonra təşkil olunmuş “Azərbaycan ədib və şairlər dərnəyi”nin idarə heyətinin üzvü kimi fəaliyyət göstərmişdir. 1924-cü ildə Bakıdakı II dərəcəli 16-cı qız məktəbinə H.Cavidin adı verilmişdir.

H.Cavid 1925-ci ildə Bakıda keçirilən I Türkoloji qurultayda iştirak etmişdir. 1927-ci ildə Xalq Komissarları Şurasının qərarı ilə Azərbaycan ədəbiyyatının inkişafında göstərdiyi çoxillik xidmətlərə görə H.Cavidə fəxri təqaüd verilməsi haqqında qərar qəbul olunmuşdur. 1929-cu ildə Cavid Yeni Əlifba Komitəsinin konfransında, Bakıda Gürcüstan yazıcıları ilə birgə keçirilmiş ədəbi-bədii tədbirdə yaxından iştirak etmiş, həmin ildə Zaqafqaziya Şura Yazıcıları və İncəsənət Xadimləri Birliyinin təşkilat komissiyasına üzv seçilmişdir.

H.Cavid 1935-ci ildə keçirilən Zaqafqaziya dramaturqlarının Bakı müşavirəsində, 1936-cı ildə Moskva, Leningrad və Minsk şəhərlərində keçirilən Azərbaycan poeziyası və dramı günlərində yaxından iştirak etmiş, həmin

ildə onun “Xəyyam” pyesi ədəbi əsərlər müsabiqəsində mükafata layiq görülmüşdür.

1937-ci il Azərbaycanın bir çox görkəmli ziyalıları kimi Cavidin də taleyində qara izlər buraxmışdır. Həmin ilin iyun ayının 3-də Cavidə qarşı “millətçi” ittihamı irəli sürülmüş, ertəsi gün həbs olunmuşdur. Tam iki il müddətində Cavid Keşlə və Bayıl həbsxanalarında ağır dustaqlıq şəraitində yaşadığından sonra 1939-cu ildə antisovet təbliğatında iştirakına görə 8 il həbs cəzası alaraq Sibirə sürgün edilmişdir. Uzun illərin mənəvi-psixoloji təzyiqlərindən sonra səhhəti pozulmuş və 1941-ci il dekabrın 5-də İrkutsk vilayətinin Tayşet rayonunun Şevçenko qəsəbəsində vəfat etmişdir.

1956-cı il 6 mart tarixində Azərbaycan SSR Ali Məhkəməsinin hökmü ilə H.Cavidə bəraət verilmişdir. Bəraət aldıqdan sonra onun cənazəsinin qalıqlarının Azərbaycana gətirilməsinə bir neçə dəfə cəhd göstərsə də, sovet ideologiyasının hökm sürdüyü SSRİ məkanında belə bir məsələnin reallaşması çətin olduğundan, Sibirdəki dəmir seyflərin açılması, Cavidin məzarının Sibirdə axtarılıb-tapılması və nəhayət Azərbaycana gətirilməsi üçün müvafiq icazələrin alınması o dövrdə həllini tapmamışdır.

Məhz ulu öndər Heydər Əliyevin göstərişi ilə 1982-ci il oktyabrın 12-də Naxçıvan Vilayət Partiya Komitəsi H.Cavidin məzarının tapılması, cənazəsinin qalıqlarının Azərbaycana gətirilməsi ilə bağlı qərar qəbul etdi və bu işin icrası Naxçıvan Vilayət Partiya Komitəsinin katibi Həmid Cəfərova həvalə olundu. Naxçıvan Vilayət Partiya Komitəsinin qərarından sonra heyət muxtar respublikanın daxili işlər nazirinin müavini, polkovnik Telman Əliyev və SSRİ deputatı Zakir Nəsirovla birgə Sibirə yollandı.

Sibirə səfərə göndərilən heyət ilk gündən başlayaraq Cavidlə bağlı bir sıra arxiv sənədləri öyrəndi. Müəyyən edildi ki, H.Cavid 1941-ci il dekabrın 5-də İrkutsk vilayəti Tayşet rayonunun əlillər xəstəxanasında vəfat edib, Şevçenko kəndindəki qəbiristanlıqda 59 sayılı qəbirdə dəfn olunub. Üç gün sonra isə Sov.İKP İrkutsk Vilayət Partiya Komitəsində görüş zamanı Cavidin məzarının yerinin müəyyən edilməsinə, bununla əlaqədar İrkutsk vilayətinin Tayşet rayonunun Şevçenko kəndini, 1940-cı illərdə burada yerləşən 21 sayılı kaloniyanı və əlillər xəstəxanasını tanıyan adamların tapılmasına sərəncam verildi.

Sibirdə olarkən Cavidin sakini olduğu əlillər evinin 1956-cı ildə dağıdılması, Sibirin sıx meşələrindəki Şevçenko kəndinin itib-batması, orada indi heç kimin yaşamaması haqda məlumatlar mövcud idi. Eyni zamanda bildirilirdi ki, 30 dərəcə şaxtada həmin yerlərə getmək həm mümkünsüz, həm də təhlükəlidir. Müəyyən çətinliklərdən sonra zirehli maşınlar 1982-ci il oktyabrın 21-də Tayşet şəhərindən 75 kilometr məsafədə yerləşən Şevçenko kəndinə istiqamət aldı. Bu səfərə rəsmi olaraq partiya, hüquq-mühafizə, ədliyyə, səhiyyə orqanlarının məsul işçiləri qatılmışdılar. 1941-ci ildə Cavidin sakini olduğu islah-əmək düşərgəsində keşikçi dəstəsinin rəisi işləmiş 72 yaşlı Darafiy Tradyakola qətiyyətlə bildirdi ki, Şevçenkoda 40 min insanın dəfn olduğu qəbiristanlıq dağılmayıb. Heyət oktyabrın 21-də Şevçenko kəndinə çatdı. Kənd 100 hektarlarla ərazisi olan sərt Sibir meşəsi idi. Məzarlıq tapıldıqdan sonra iki saat davam edən axtarış nəticəsində Şevçenko rayon prokuroru Yelena Xaritinova 59 sayılı qəbiri taparaq onun açılması üçün sanksiya imzaladı və Cavidin qəbri qazıldı. 1982-ci il oktyabrın 26-da H.Cavidin

nəşi Moskvadan Bakıya, sonra isə Naxçıvana gətirildi və həmin ilin 3 noyabr tarixində Naxçıvanda evinin qarşısında dəfn olundu.

Ümummilli lider Heydər Əliyev bundan sonra da ədibə mənəvi hamiliyini əsirgəməmiş, şairə ikinci bəraətini qazandırmışdır. Naxçıvanda və Bakıda Cavidin Ev Muzeylərinin yaradılması, 1996-cı ildə Hüseyn Cavidin qəbri üzərində məqbərəsinin ucaldılması, külliyyatının çap edilməsi, 100, 120 illik yubiley tədbirlərinin keçirilməsi də məhz Ulu öndər Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev də Hüseyn Cavid adının uca tutulması, ədibin xatirəsinin daim hörmət və ehtiramla yad edilməsi, Cavid yaradıcılığının dövlət səviyyəsində təbliği sahəsində bir çox işlər görməkdədir. “Azərbaycan dilində latın qrafikası ilə kütləvi nəşrlərin həyata keçirilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidenti cənab İlham Əliyevin 12 yanvar 2004-cü il tarixli sərəncamına əsasən Hüseyn Cavidin əsərləri 5 cildə latın qrafikası ilə nəşr olunmuşdur. Ölkə başçısının müvafiq sərəncamları ilə H.Cavidin 125, 130, 135 illik yubileyləri yüksək səviyyədə qeyd olunmuş, Bakıdakı Ev muzeyi tərəfindən H.Cavidin bir çox əsərləri Azərbaycan dilində və xarici dillərdə hazırlanaraq nəşr edilmiş, ədibin həyat və yaradıcılığı barədə materialları əks etdirən 30 cildlik “Cavidşünashıq” araşdırmalar toplusu ərəşəyə gətirilmiş, Ərtoğrul və Turan Cavidlərin həyat və yaradıcılığından bəhs edən kitablar işıq üzü görmüşdür.

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 7 may 2019-cu il tarixli, 211 nömrəli Qərarı ilə Hüseyn Cavid Azərbaycan Respublikasında əsərləri dövlət varidatı elan edilən müəlliflərin siyahısına daxil edilmişdir.

****

Ədəbi yaradıcılığa şair və publisist kimi başlamış H.Cavid ilk mətbu əsərlərini 1904-cü ildə “Şərqi-Rus” qəzetində oxuculara təqdim etmişdir. Sevimli müəllimi Sıdqının vəfatı ilə bağlı Urmiyadan yazdığı məktub qəzetin yanvar sayında nəşr olunmuşdur. Bundan sonra gənc ədib müntəzəm olaraq “Həyat”, “İrşad”, “Tərəqqi”, “Həqiqət”, “İqbal”, “Açıq söz” kimi mətbu orqanlarda çıxış etmişdir.

H.Cavid dramaturji yaradıcılığa 1910-cu ildə yazdığı **“Ana”** pyesi ilə başlamışdır. Əsər 1913-cü ildə Tiflisdə nəşr olunmuşdur. Pyesin mövzusu orta əsr italyan novellasından götürülsə də, Cavid onu milli təfəkkürə, Azərbaycan-türk mentalitetinə uyğunlaşdırmış və orijinal bir əsər meydana gətirmişdir.

1913-cü ildə H.Cavidin bir sıra şeirləri **“Keçmiş günlər”** adı altında Tiflisdə nəşr edilmişdir. Cəmi 24 səhifədən ibarət olan bu kiçik məcmuədə Cavidin 1905-1913-cü illərdə yazdığı lirik, romantik və ictimai məzmunlu əsərləri toplanmışdır. Bu şeirlərdə Cavid fərdin arzuları ilə cəmiyyətin tələbləri arasındakı ziddiyyətləri açıb göstərmişdir. 1905-1917-ci illərdə qələmə alınmış, şairin insan taleyinin problemləri ilə bağlı narahatlığını, öz millətinin keçmişi, bu günü və gələcəyi haqqında qayğılarını ifadə edən şeirləri isə **“Bahar şəbnəmləri”** adlanan ikinci poetik topluda cəmlənmişdir.

H.Cavid İstanbul Universitetinin Ədəbiyyat bölümündə təhsil aldığı zaman Türkiyə mətbuatında şeirləri dərc olunmuş və qardaş ölkənin ədəbi mühitində tanınmışdır. Şairin **“Keçmiş günlər”** poetik toplusuna daxil olan **“Hübuti-Adəm”-“Adəmin (cənnətdən) enməsi”, “Yadimazi”-“Keçmişin yada salınması”**

kimi ilk şeirləri didaktik məzmunu, keçmişin ideallaşdırılması ilə seçilir.

1912-1918-ci illər H.Cavid yaradıcılığında daha çox dramatik janrın yüksəlişi ilə xarakterizə olunur. **“Maral”** əsərinin mövzusu Azərbaycan qadınlarının faciəsini özündə əks etdirir. **“Şeyx Sənan”** Cavidin ilk uğurlu faciəsi sayılır. Yazıldığı gündən əsər Azərbaycan teatrlarında müntəzəm olaraq tamaşaya qoyulmuş, şərəfli bir səhnə yolu keçmiş, tamaşaçıların böyük rəğbətini və məhəbbətini qazanmışdır.

H.Cavid 1917-ci ildə tamamladığı **“Şeyda”** faciəsində ümumbəşəri qlobal mövzulardan daha konkret, lokal mövzulara keçid etmiş, ətrafında görüb müşahidə etdiyi real insanları və faktları səhnəyə gətirmişdir. Onun 1918-ci ildə qələmə aldığı **“İblis”** faciəsində hadisələr konkret lokal məkanda deyil, daha çox simvolik bir xronotopda cərəyan edir. Ədalətsiz müharibələrə, müharibə qızıqırdıcılarına qarşı olan bu əsər Cavidin bir filosof və humanist insan kimi düşüncələrini daha miqyaslı şəkildə anlamağa kömək edir.

1921-1923-cü illərdə H.Cavidin əsərləri müxtəlif ölkələrin səhnələrində böyük uğurla tamaşaya qoyulmuşdur. Görkəmli Azərbaycan bəstəkarı M.Maqomayev Cavidin eyniadlı faciəsi əsasında **“İblis”** operasını yazmışdır.

1923-cü ildən yazılmağa başlanmış və lakin başa çatdırılmamış **“Azər”** poeması Azərbaycan və Avropa lövhələrini, xalqımızın həyatından alınan ayrı-ayrı səhnələri əks etdirir. Lirik-epik, fəlsəfi bir poema olan **“Azər”də** şair ömrü boyu onu düşündürən problemləri bədii şəkildə təsbit etmişdir.

1925-ci ildə H.Cavid estetik və obyektiv-fəlsəfi mahiyyəti çağdaş tiranlara qarşı etiraz və istehza ilə dolu olan **“Topal**

Teymur” əsərini qələmə almışdır. Əsər 1926-cı ildə nəşr edilərək Azərbaycan Akademik Teatrında səhnələşdirilmişdir. 1928-ci ildə ədibin *“Şeyx Sənan”* faciəsi Təbriz teatrında, 1930-cu ildə *“Knyaz”* pyesi Tiflis Dövlət Qırmızı Ordu teatrında ilk dəfə tamaşaya qoyulmuşdur. Ədib 1930-1937-ci illərdə Cənublu-Şimalı Vətən övladlarının taleyindən bəhs edən *“Telli saz”* pyesini, *“Səyavuş”* faciəsini, *“Şəhla”*, *“İblisin intiqamı”* və *“Xəyyam”* dramlarını qələmə almışdır.

XX əsr Azərbaycan romantik ədəbiyyatının görkəmli nümayəndəsi Hüseyn Cavidin zəngin və çoxşaxəli yaradıcılığı bugün də sevilir, oxunur və dünya ədəbiyyatı xəzinəsindəki yerini və bədii əhəmiyyətini qorumaqda davam edir.

2020

Abbasova, R. Romantiklərin yaradıcılığında atalar sözü və məsəllərdən istifadə (H.Cavid və Ə.Hamidin yaradıcılığı əsasında) / Radə Abbasova // Dədə Qorqud: Elmi-ədəbi toplu / AMEA, Folklor İnstitutu.- 2020.- №3(70).- S.100-111.

[http://www.anl.az/down/megale/dede-qorqud/2020/03/788503\(megale\).pdf](http://www.anl.az/down/megale/dede-qorqud/2020/03/788503(megale).pdf)

“Şifahi xalq ədəbiyyatının özünəməxsus janrlarından biri də atalar sözü və məsəllərdir. Atalar sözü və məsəllər xalqımızın ta qədim zamanlardan əldə etdiyi bilik, bacarıq və həyat təcrübəsini özündə əks etdirən qənaətlər məcmusudur...”

Məqalədə H.Cavid və Ə.Hamidin yaradıcılığında atalar sözü və məsəllərdən istifadə məsələləri araşdırılmışdır.

Müəllif yazır ki, yazıçı və şairlər qələmə aldıkları əsərlərdə olan mənanı daha təsirli, qüvvətli təqdim etmək üçün zaman-zaman atalar sözü və məsəllərə müraciət etmişlər. Romantik ədəbi cərəyanın nümayəndələri olan H.Cavidin, eyni zamanda Ə.Hamidin yaradıcılığında atalar sözü və məsəllər öz əksini tapmışdır.

Məqalədə həmçinin, hər iki qələm sahibinin yaradıcılığında olan ortaq məqamlardan da bəhs olunmuşdur. Bildirilmişdir ki, ədiblər öz əsərlərində xalq ədəbiyyatı örnəyi olan atalar sözü və məsəllərdən istifadə ilə

yanaşı, özləri də aforizmlər yaratmağa meyllənmiş, həmçinin, şifahi xalq ədəbiyyatının milli qaynaqlarından bəhrələnmişlər.

Axundov, B. Əbədi yüksəlişin Hüseyn Cavid yolu / Bəhrüz Axundov // 525-ci qəzet.- 2020.- 5 dekabr.- S.13.

<http://www.anl.az/down/meqale/525/2020/dekabr/755233.htm>

“Dahi Hüseyn Cavidin soyuq, qarlı-şaxtalı Sibir meşəliklərində dünyasını dəyişdiyi gün - 1941-ci ilin 5 dekabrına gedən o müdhiş yol qanlı-qadalı 1937-ci ilin o dəhşətli günündən, iyun ayının 3-dən 4-nə keçən gecədən başladı ...”

Məqalədə ölməz dramaturq Hüseyn Cavidin məşəqqətli həyatından, repressiya olunmasından, həmçinin, Sovetlər dönəminin çətinliklərindən bəhs olunmuş, məhz belə bir dövəmdə Dövlət Təhlükəsizliyi İdarəsinin xüsusi tapşırığı ilə 1937-ci ildə ədibin evində axtarış aparılmış, axtarış zamanı türk, ərəb və fars dillərində nadir kitablar, fotoşəkillər, yazmağa hazırladığı əsərlər haqqında çoxlu qeydlər olan dəftərçələr evdən aparılmışdır. Bununla bağlı Cavidin ömür-gün yoldaşı Mişkünaz Cavidin xatirələri də məqalədə yer almışdır.

Məqalədə eyni zamanda ulu öndər Heydər Əliyevin Hüseyn Cavid yaradıcılığına verdiyi xüsusi qiymət, onun nəşinin Vətəninə gətirilməsi, 100 illik yubileyinin təntənəli şəkildə qeyd olunması ilə bağlı məlumatlar da oxucuların diqqətinə çatdırılmışdır.

Atilla, İ. Şeyx Sənan əsatiri və Hüseyn Cavid / İsgəndər Atilla // Kredo.- 2019.- 18dekabr.- S.9.

[http://www.anl.az/down/megale/kredo/2019/dekabr/690545\(megale\).pdf](http://www.anl.az/down/megale/kredo/2019/dekabr/690545(megale).pdf)

Kredo.- 2019.- 25 dekabr.- S.4.

[http://www.anl.az/down/megale/kredo/2019/dekabr/691824\(megale\).pdf](http://www.anl.az/down/megale/kredo/2019/dekabr/691824(megale).pdf)

Kredo.- 2020.- 2 yanvar.- S.6-7.

[http://www.anl.az/down/megale/kredo/2020/yanvar/693464\(megale\).pdf](http://www.anl.az/down/megale/kredo/2020/yanvar/693464(megale).pdf)

Kredo.- 2020.- 9 yanvar.- S.5.

[http://www.anl.az/down/megale/kredo/2020/yanvar/693940\(megale\).pdf](http://www.anl.az/down/megale/kredo/2020/yanvar/693940(megale).pdf)

Kredo.- 2020.- 16 yanvar.- S.5.

[http://www.anl.az/down/megale/kredo/2020/yanvar/695241\(megale\).pdf](http://www.anl.az/down/megale/kredo/2020/yanvar/695241(megale).pdf)

Kredo.- 2020.- 20 yanvar.- S.4.

[http://www.anl.az/down/megale/kredo/2020/yanvar/696544\(megale\).pdf](http://www.anl.az/down/megale/kredo/2020/yanvar/696544(megale).pdf)

Kredo.- 2020.- 30 yanvar.- S.4.

[http://www.anl.az/down/megale/kredo/2020/yanvar/698489\(megale\).pdf](http://www.anl.az/down/megale/kredo/2020/yanvar/698489(megale).pdf)

“Şərq və Qərb ədəbiyyatında məşhur olan Yusif və Züleyxa, Leyli və Məcnun, Xosrov və Şirin əhvalatları sırasına Şeyx Sənan əhvalatını da əlavə etmək olar... Hüseyin Cavidin Şeyx Sənan mövzusunda qələmə aldığı “Şeyx Sənan” mənzum faciəsi həmin əsərlər arasında məxsusi yer tutur”...

Məqalədə H.Cavidin “Şeyx Sənan” mənzum faciəsinin yaranma tarixinə nəzər salınmış, həmçinin əsər müqayisəli təhlil edilmişdir. Şərq və Azərbaycan ədəbiyyatında Caviddən əvvəl və sonra həmin mövzuya müraciət edənlərin az olmadığını qeyd edən müəllif yazır ki, bu əsərlərin öz xalqlarının ədəbiyyatında layiqli yeri olduğu kimi Cavidin “Şeyx Sənan”ının da Azərbaycan ədəbiyyatında öz xüsusi yeri vardır. Bununla belə, Cavidin qələmə aldığı faciə süjet və kompozisiyasına görə, janr, məzmun xüsusiyyətləri və poetikasına görə özündən əvvəl və özündən sonra qələmə alınmış əsərlərdən seçilir.

“...O mənzum dramaları ilə Azərbaycanda poetik teatrın əsasını qoymuşdur. Əruz və heca vəznələrini ilk dəfə Azərbaycan dramaturgiyası və teatrına gətirmiş, poetik imkanlardan ustalıqla istifadə etmişdir” deyə qeyd edən müəllif məqalədə həmçinin, Cavidin “Şeyx Sənan” əsərinin Azərbaycan ədəbiyyatında mənzum faciənin ilk klassik nümunəsi olduğunu da oxucuların diqqətinə çatdırmışdır.

Məqalədə H.Zeynallının faciə haqqında qələmə aldığı məqalənin təhlilinə də geniş yer verilmişdir.

Babaxanlı, G. Əbədi və həmişəyaşar şəxsiyyətlər / Gülbəniz Babaxanlı // 525-ci qəzet.- 2020.- 9 may.- S.9.

<http://www.anl.az/down/megale/525/2020/may/708551.htm>

Məqalədə ulu öndər Heydər Əliyev şəxsiyyəti və ölməz dramaturq Hüseyn Cavid əbədiyyətindən bəhs olunmuşdur.

Müəllif Ulu Öndərin Cavid sənətinə göstərdiyi diqqət və qayğıdan bəhs edərkən bildirmişdir ki, Ümummilli Liderimiz hələ keçən əsrin 70-ci illərində Cavidin adını Azərbaycan ədəbiyyatı xəzinəsini zənginləşdirənlər sırasında çəkmişdir. 80-ci illərin əvvəllərindən isə Ümummilli Liderimiz H.Cavid irsinə müntəzəm diqqət göstərmiş, şairə layiqli qiymətin verilməsi işinə nəzarəti bir an belə zəiflətməmişdir. 1995-ci ildə H.Cavidin məqbərəsinin və ev-muzeyinin yaradılmasına həsr edilmiş müşavirədəki giriş sözündə Cavid irsinin əbədiləşdirilməsi ilə bağlı prosesi incədən incəyə təhlil edən Heydər Əliyev, doğrudan da mədəniyyətimiz, ədəbiyyatımız, elmimiz üçün unikal bir dahi şəxsiyyət olduğunu çox sadə sözlərin köməyi ilə diqqətə çatdırmışdır.

Babaxanova, N. Cavid yaradıcılığı beynəlxalq elmi-mədəni əlaqələr müstəvisində / Nigar Babaxanova // "Hüseyn Cavid əbədiyyəti" mövzusunda II respublika elmi konfransının materialları / AMEA: Hüseyn Cavidin ev muzeyi.- Bakı.- 2020.- 26 oktyabr.- s.19-

23.

[http://www.anl.az/down/meqale/amea/konfrans/2020/804642\(meqale\).pdf](http://www.anl.az/down/meqale/amea/konfrans/2020/804642(meqale).pdf)

Məqalədə müəllif H.Cavid yaradıcılığının diqqət mərkəzində olmasını dünyanın hər hansı bir yerindən olursa olsun oxucu, tədqiqatçının mənsub olduğu xalqın qarşılaşdığı problemlərin bu əsərlərdə qabardıldığını görməsi və müəllifin onunçün doğmalaşaraq özünü küləşməsi ilə əlaqələndirir. Və qeyd edir ki, onun ictimai-bəşəri idealları tarixin müxtəlif mərhələlərində yaşamış mürəkkəb insan talelərində bədii əksini tapmış, Cavid bəşər tarixində və onun ictimai-mənəvi təkamülündə mühüm rol oynamış nəhəng şəxsiyyətlərə rəğbətlə yanaşaraq, onların ibrətəməz əməllərə malik, nəsillərə nümunə olmağa layiq olan parlaq obrazını yaratmışdır.

Camalov, K. Hüseyn Cavid və milli uşaq ədəbiyyatı xəzinəsi / Kamal Camalov // İki sahil.- 2020.- 10 oktyabr - S.29.

[http://anl.az/down/meqale/iki_sahil/2020/oktyabr/12\(meqale\).pdf](http://anl.az/down/meqale/iki_sahil/2020/oktyabr/12(meqale).pdf)

“XX əsr Azərbaycan uşaq ədəbiyyatının inkişafında xüsusi xidməti olan sənətkarlardan biri də Azərbaycan romantik şeirinin banisi Hüseyn Caviddir...”

Məqalədə H.Cavidin uşaq ədəbiyyatına bəxş etdiyi töhfələrdən bəhs olunmuşdur. Qeyd olunmuşdur ki, uşaq ədəbiyyatının tematikası Cavid yaradıcılığında nə qədər müxtəlif olsa da, bu sahədə onun əsərləri zahirən nə qədər

dağınıq olsa da, onlar öz məzmunu etibarı ilə vahiddir. Onun uşaq və yeniyetmələr üçün yaratmış olduğu səmimi, sadə və lirik şeirləri tərbiyə, təhsil nöqtəyi nəzərdən faydalılığı cəhətdən əhatəlidir.

Müəllif məqalədə həmçinin, şairin “Qız məktəbində”, “Sevinmə, gülmə, quzum!”, “Öksüz Ənvər”, “İlk bahar”, “Qoca bir türkün vəsiyyəti” və s. şeirlərini Azərbaycan uşaq ədəbiyyatının qızıl fonduna daxil edilmiş şeirlər adlandırmış və bu şeirlərin uşaqların yaş və psixologiyasına uyğun olaraq onlarda əqlin və təfəkkürün formalaşmasına təsir etdiyini vurğulamışdır.

Camalov, K. Hüseyn Cavid yaradıcılığında əxlaq tərbiyyəsi və onun mahiyyətinə nəzəri baxış / Kamal Camalov // Azərbaycan müəllimi.- 2020.- 7 fevral.- S.12.

[http://www.anl.az/download/megale/az_muellimi/2020/fevral/702933\(megale\).pdf](http://www.anl.az/download/megale/az_muellimi/2020/fevral/702933(megale).pdf)

“Azərbaycan xalqının çoxəsrlik pedaqoji fikir tarixində əxlaq məsələləri həmişə mühüm yer tutmuşdur... H.Cavid mütərəqqi ideyalı sələflərinin və xarici pedaqoqların tərbiyə haqqında fikirlərindən təsirlənərək şəxsiyyətin inkişafında və formalaşmasında tərbiyəyə böyük əhəmiyyət vermişdir...”

Məqalədə H.Cavid yaradıcılığında əxlaq tərbiyyəsinə və onun mahiyyətinə geniş nəzər salınmışdır.

Müəllif qeyd edir ki, H.Cavid yaradıcılığa başladığı ilk dövrlərdən öz əsərlərində yüksək əxlaqı, saf və təmiz insani

keyfiyyətləri tərənnüm etmişdir. Cavidə görə tərbiyənin məqsədi saf əxlaqa məxsus, kamil insan tərbiyə etməkdir. O, “yaşamaqdan məqsəd həp kef çəkməkdir, vəssalam” - deyən şəxslərə məxsus əxlaqı “Knyaz”, “Şeyx Sənan”, “Afət”, “Maral” və s. əsərlərində kəskin tənqid atəşinə tutur, onların mənəvi simasını açır, gənc nəsildə bunlara qarşı nifrət hissi aşılamağa çalışırdı.

Müəllif məqalədə həmçinin, Cavidin sərxoşluğu, qumarı və eləcə də onların törətdiyi hər cür əxlaqsızlığı tənqid etməklə kifayətlənmədiyini, eyni zamanda bu cür pis adətlərlə məşğul olan insanların aqibətini öz əsərlərində, xüsusilə də bu cəhətdən səciyyəvi olan “Maral”, “Knyaz” əsərlərində dönə-dönə təsvir etdiyini oxucuların diqqətinə çatdırmışdır.

Camalov, K. Hüseyn Cavid yaradıcılığı: vətən eşqilə yoğrulmuş misralar / Kamal Camalov // 525-ci qəzet.- 2020.- 17 oktyabr.- S.19

<http://www.anl.az/down/meqale/525/2020/oktyabr/724446.htm>

“Vətənpərvərlik mövzusu Azərbaycan romantik ədiblərinin də əsərlərində mühüm yer tutur. Böyük romantik şair və dramaturqumuz Hüseyn Cavidin yaradıcılığında da bu ideya güclüdür...”

Məqalə H.Cavid yaradıcılığında Vətən mövzusunə həsr olunub. Müəllif yazır ki, Vətənpərvər şair H.Cavid özünün məslək eşqinə, əqidəsinə müvafiq bütün həyatı və yaradıcılığı boyu izlədiyi vətənpərvərlik ideyasını yeni

forma və məzmunla ifadə edib. Onun 1907 və 1917-ci illərdə “Vətən” mövzusunda müraciət etməsi məhz dövrün ictimai-siyasi hadisələri ilə bağlı idi. Bu şeir və əsərlərin mətbuatda dərc edilməsi (“Füyuzat”, “Açıq söz” və s.) onu sübut edir ki, şair-müəllim gənc nəslin vətənpərvərlik ruhunda tərbiyə olunmasına böyük əhəmiyyət verib.

Müəllif məqalənin sonunu ümummilliyet lider Heydər Əliyevin fikri ilə tamamlamışdır. Ulu öndər Heydər Əliyev Hüseyn Cavid və onun irsi ilə bağlı belə deyir: *“Hüseyn Cavid XX əsrdə Azərbaycan ədəbiyyatının, mədəniyyətinin inkişaf etməsində misilsiz xidmətlər göstərmişdir. Hüseyn Cavid Azərbaycan xalqını, onun mədəniyyətini, ədəbiyyatını, elmini yüksəklərə qaldıran böyük şəxsiyyətlərdən biridir. Hüseyn Cavidin yaratdığı əsərlər Azərbaycan xalqının milli sərvətidir. Onlar bu gün üçün, gələcək nəsillər üçün dərslik kitabıdır...”*

Cəfərov, H. Cavid həmişə xalqımızın xatirindədir, Vahid, o yoxsa, ruhi ilə həmvətənlərlik / Həmid Cəfərov: müsahibəni apardı H.Xudiyev // Ədalət.- 2020.- 24 oktyabr.- S.12.

<http://www.anl.az/down/meqale/adalet/20/oktyabr/725602.htm>

Məqələdə Azərbaycan poeziyasında fəlsəfi lirikanın təkrarsız nümunələrini yaradan H.Cavidin ümummilliyet lider Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə uzaq Sibirdən cənazesinin qalıqlarının doğma yurdu Naxçıvana gətirilməsi kimi şərəfli

bir işə rəhbərlik edən Həmid Cəfərovun müsahibəsi yer almışdır. Müsahib məqalədə görkəmli dramaturqun ədəbi-bədii yaradıcılığı haqqında da öz fikirlərini söyləmişdir.

Dadaşova, S. “İmlasına toxunmamalı”/ Sevinc Dadaşova // Əlyazmalar yanmır / Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası M.Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutu.- 2020.- № 1(10).- S.41-47.

[http://www.anl.az/down/megale/elyazmalar_yanmir/2020/01/755505\(megale\).pdf](http://www.anl.az/down/megale/elyazmalar_yanmir/2020/01/755505(megale).pdf)

“Bəşəriyyətin fəlsəfi düşüncə beşiklərindən biri olan Azərbaycan dünya ədəbiyyatının inkişafında əvəzsiz rolunu oynayan bir çox söz ustaları yetirmişdir. Hər zaman aktuallığını qoruyan əsərləriylə əbədiyyətə imza atan klassiklərimizdən biri də iyirminci əsrin əvvəllərində yaşayıb-yaratmış Hüseyn Cavid Rəsizadədir...”

Məqalədə Hüseyn Cavidin məşəqqətli həyatı və ölməz yaradıcılığından, amansız ideologiyanın qurbanı olması və həbs edilərək sürgünə göndərilməsindən, bəraət almasından geniş bəhs olunur. Müəllif məqalədə eyni zamanda bu yaradıcılıq nümunələrinin redaktə adıyla böyük bir hissəsinin ixtisara salınmasından və bu söz xəzinəsinin öz orijinal variantında qorunub saxlanılmasında Turan Cavidin misilsiz xidmətlərindən də söz açmışdır.

Əflatun, E. Əkrəm Cəfər: “Sosializm ölkəsinin şairləri deyilməyib?” / Elnur

Əflatun // Kredo.- 2020.- 23 dekabr.- S.15.

[http://www.anl.az/down/meqale/kredo/20/dekabr/730599\(meqale\).pdf](http://www.anl.az/down/meqale/kredo/20/dekabr/730599(meqale).pdf)

Açıq məktub şəklində qələmə alınmış bu yazıda Əkrəm Cəfərin Hüseyn Cavidə yazdığı mənzum məktubu yer almışdır. Bu məktub ədəbi-tənqidi mövzuda yazılmış və sosialist realizminin yazıçıya tələblərini özündə əks etdirir. Məktub həm repressiya dönəmi ədəbiyyat tariximizin qaranlıq səhifələrinin daha dəqiq araşdırılması, həm də Hüseyn Cavid yaradıcılığının tədqiqi cəhətdən çox önəmlidir.

Ələkbərli, F. Hüseyn Cavidin dünyagörüşündə milli-dini maarifçilik və turançılıq məsələləri / Faiq Ələkbərli // Türküstan.- 2020.- I yazı.- 15-21 dekabr.- S.10.

[http://www.anl.az/down/meqale/turkustan/2020/dekabr/730110\(meqale\).pdf](http://www.anl.az/down/meqale/turkustan/2020/dekabr/730110(meqale).pdf)

Türküstan.- 2020.- II yazı.- 22-28 dekabr.- S.10.

[http://www.anl.az/down/meqale/turkustan/2020/dekabr/730168\(meqale\).pdf](http://www.anl.az/down/meqale/turkustan/2020/dekabr/730168(meqale).pdf)

Məqalədə H.Cavid yaradıcılığında xüsusi yer tutan turançılıq və dini maarifçilik məsələləri haqqında dolğun məlumatlar yer almışdır. Müəllif qeyd edir ki, Cavidin dini

və fəlsəfi görüşlərində insan və tanrı bütünlüyü mühüm yer tutur. Cavidə görə insan ilahi sevgiyə qovuşmaq üçün mücadilə verir, çünki Allah rızası ancaq sevgidədir, sevgisiz bir könül şeytan yuvasıdır. O, Şeyx Sənanın timsalında ilahi məhəbbəti bütün sevgilərdən üstün tutur.

Məqalədə bildirilir ki, Cavid bir tərəfdən Allahın varlığını qəbul etsə də, digər tərəfdən o, Allahı səmavi dinlərdəki Allah anlayışından xeyli dərəcədə fərqli başa düşür. Ədibin dərk etdiyi cənnət və cəhənnəm dindəki cənnət və cəhənnəmdən xeyli fərqlidir. Şairin din məsələsindəki üsyanı Allaha və İslama deyil, Allah və İslam dini adından sui-istifadə edən bir çox din xadimlərinədir.

*Əsədova, M. Hüseyin Cavidin əsərlərində
personalizasiya kateqoriyasının
əvəzliliklərlə ifadəsi / Məhəbbət Əsədova //
Dil və ədəbiyyat: ADU.-2020.- C.10, №3.-
S.11-18.*

[http://www.anl.az/down/megale/adu_dil_edebyyat/2020/03/774688\(megale\).pdf](http://www.anl.az/down/megale/adu_dil_edebyyat/2020/03/774688(megale).pdf)

Müəllif yazır ki, H.Cavidin əsərlərinin dili həm milli məfkurəmizin və ədəbiyyatımızın inkişafının öyrənilməsi, həm də ədəbi dilimizin bədii üslubunun təhlil və tədqiqi baxımından əvəzi olmayan və qiymətli mənbədir. Belə ki, Cavid əsərlərinin dilində yer alan və işləklilik qazanan deyiktik və referentiv dil vahidlərinin, leksik-qrammatik qrup sözlərin araşdırılıb öyrənilməsi, müqayisəli şəkildə təhlil edilməsi XX əsr ədəbi dilimizin spesifik xüsusiyyətlərinin müəyyən edilib aşkarlanması, üzə

çıxarılması və üslubi xüsusiyyətlərinin təhlil və tədqiqi səbəbindən əhəmiyyətli və önəmlidir.

Məqalədə həmçinin qeyd olunur ki, personalizasiya kateqoriyasını ölməz Cavidin əsərlərinin əsasında təhlil edərəkən romantizm cərəyanının kanonlarını ən parlaq şəkildə əks etdirən bir söz sənətkarının aydın personalizasiya yaratdığını görmək olur. H.Cavidin əsərlərindən birini tədqiq edən V.Əyyub Cavidin realist deyil, romantik bir sənətkar olduğunu və əsərlərində öz “mən”ini gizlədə bilmədiyini və ayrı-ayrı ifadələrdən şairin mövqeyini, kimin tərəfində olduğu aydın göründüyünü vurğulayır.

Həşimova, T. XX əsr Azərbaycan və özbək ədəbiyyatında Əmir Teymur mövzusu / Təranə Həşimova // Müqayisəli ədəbiyyatşünaslıq / AMEA, N.Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutu.- 2020.- №1.- S.224-230.

[http://www.anl.az/download/megale/muq_ede_biyvat/2020/01/776722\(meqale\).pdf](http://www.anl.az/download/megale/muq_ede_biyvat/2020/01/776722(meqale).pdf)

“Böyük türk coğrafiyasının tarixən işğallara məruz qalması onların özünüüdəfiə, milli kimliyini təsdiq ideologiyalarının dirçəlməsi ilə nəticələnmişdir. Həqiqətə, tarixə söykənərək özünüüdəfiə ideologiyasının dirçəlməsi və türkün tarixi şəxsiyyətlərini obrazlaşdırmaqla, milli kimliyə dönüş Azərbaycan və özbək ədəbiyyatında, xüsusilə şeirində tarixi həqiqətlərin bəddii əksini yaratdı...”

Məqalədə H.Cavidin “Topal Teymur” əsərinin bədii-tarixi mahiyyətindən və özbək ədəbi mühitində əks-səda doğurmasından, müstəqillik dövründə Azərbaycan və özbək ədəbiyyatında Əmir Teymur obrazının tarixə yeni baxış müstəvisində yaranmasından bəhs olunur. Bundan əlavə, məqalədə Əbdürrauf Fitrət, Abdulla Aripov, Siracəddin Səyyid kimi özbək şairlərinin və müasir Azərbaycan yazıçısı Yunus Oğuzun yaradıcılığında Əmir Teymur obrazı ədəbi əlaqələr kontekstindən araşdırılmışdır.

Qasimov, C. Şeirimizin “Gah İrandan, Gah da Turandan” gələn qonaqları / Cəlal Qasimov // Kredo.- 2020.- 4 iyun.- S.4;10.

[http://www.anl.az/down/megale/kredo/20/iyun/710033\(megale\).pdf](http://www.anl.az/down/megale/kredo/20/iyun/710033(megale).pdf)

Müəllif məqalədə Hüseyn Cavidin ədəbi-bədii yaradıcılığı və bu yaradıcılığın ölməz qəhrəmanları haqqında doğlun fikirlər qələmə almışdır.

Qeyd olunmuşdur ki, Cavidin qəhrəmanlarının uzaq ellərdən və uzaq illərdən gəlməsi onu formalaşdıran türk-islam mühitindən qaynaqlanır. Digər bir mühüm məqam isə Cavid üçün Vətən, içində yaşadığın deyil, içində yaşatdığındır. Əslində isə uzaq ellərdən və uzaq illərdən gələn qəhrəmanlar Cavid əfəndinin turançılıq idealının sistemləşdirilmiş özünü ifadə forması idi.

Mehdiyev, H. Nizami Muradoğlunun “Hüseyn Cavid” mənzum faciəsində tarix

*və müasirlik / Hikmətn Mehdiyev //
Filologiya və sənətsünaslıq / Azərbaycan
Milli Elmlər Akademiyası.- 2020.- №1.-
S.28-32*

[http://www.anl.az/down/meqale/amea_fs/
2020/01/774510\(meqale\).pdf](http://www.anl.az/down/meqale/amea_fs/2020/01/774510(meqale).pdf)

“XX əsr Azərbaycan ədəbiyyatının ən böyük simalarından biri olan Hüseyn Cavid irsi artıq 100 ildən çoxdur ki, təkcə ədəbiyyatşünasların deyil, həm də yaradıcı ziyalıların, şair və dramaturqların, yazıçıların diqqət mərkəzindədir. Bu böyük sənətkarın təkraredilməz yaradıcılığı və uca şəxsiyyəti zaman-zaman bədi ədəbiyyat sahəsinə də zəngin material vermişdir...”

Məqalə Nizami Muradoğlunun Cavid yaradıcılığına həsr etdiyi “Hüseyn Cavid” mənzum pyesi haqqındadır. Məqalədən aydın olur ki, tədqiqatçı-şair, filologiya elmləri doktoru Nizami Muradoğlunun çoxillik yaradıcılıq axtarırlarının uğurlu yekunu olan “Hüseyn Cavid” mənzum faciəsi 2016-cı ildə nəşr olunmuşdur. Əsərdə ötən əsrin 30-cu illərinin ədəbi-ictimai mənzərəsi ustalıqla təsvir olunmuşdur. Əsərdə baş qəhrəman H.Cavidlə yanaşı, milləti və Vətəni yolunda fədakarlıq edən digər obrazlar da yer almışdır.

Məhərrəmov, K. Hüseyn Cavidin “Şeyx Sənan” pyesi Azərbaycan ədəbiyyatşünaslığında / Könül Məhərrəmov // Filologiya və sənətsünas-

luq / Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası.- 2020.- № 1.- S.76-81.

[http://www.anl.az/download/meqale/amea/fs/2020/01/774577\(meqale\).pdf](http://www.anl.az/download/meqale/amea/fs/2020/01/774577(meqale).pdf)

“Azərbaycan romantizminin görkəmli nümayəndəsi Hüseyn Cavidin “Şeyx Sənan” faciəsi böyük dramaturqun ən qiymətli əsərlərindən hesab olunur. Bu pyes hələ yazıldığı dövrdən başlayaraq ədəbi tənqidin diqqətini cəlb etmiş və onunla bağlı bir çox yazılar dərc olunmuş, müxtəlif fikirlər irəli sürülmüşdür ...”

Məqalədə Azərbaycan ədəbiyyatşünaslığında “Şeyx Sənan” pyesinə həsr olunmuş tədqiqat işləri barədə oxuculara geniş məlumat verilmişdir. Bildirilmişdir ki, pyesə bir çox tədqiqat işi həsr olunmuşdur. Əsasən iki hissəyə bölünən tədqiqatçıların bir qismi pyesi sufi əsər kimi qəbul edir, digər qismi isə əsəri din əleyhinə yazılmış pyes hesab edirdilər.

Məqalədə həmçinin, H.Zeynallı, Z.Əkbərov, S.Xəlilov, A.Turan, G.Əliyeva-Kəngərli, N.Əzizova, M.Əlioğlu və digər görkəmli ədəbiyyatşünasların pyes ilə bağlı apardığı tədqiqatlar haqqında fikirlər də yer almışdır.

Səmədova, S. Hüseyn Cavid və Əbdürrauf Fitrət yaradıcılıqlarında milli özünüdərk / Sənubər Səmədova // Müqayisəli ədəbiyyatşünaslıq / AMEA, N.Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutu.- 2020.- №1.- S.212-217

[http://www.anl.az/down/meqale/muq_ede_biyvat/2020/01/776720\(meqale\).pdf](http://www.anl.az/down/meqale/muq_ede_biyvat/2020/01/776720(meqale).pdf)

“XIX əsrin axırları və XX əsrin əvvəllərində Azərbaycanda və Türküstanda cərəyan edən hadisələr və ictimai-siyasi dəyişikliklər ədəbiyyatın qarşısında tamamilə başqa tələblər və vəzifələr qoyurdu... Yaradıcılıqları ilə tədqiqatımız üçün xüsusi əhəmiyyət kəsb edən Hüseyn Cavid də, Əbdürrauf Fitrət də mənsub olduqları ədəbi mühitin və ədəbi-bədii mübarizənin ön sıralarında gedirdilər. Burada ədəbi mühitin rəngbərəngliyi və müəyyən mənada mürəkkəbliyi ilə bağlı mühüm bir amil də qeyd etməyə ehtiyac duyulur...”

Məqalədə qədim tarixi köklərə söykənən Azərbaycan-özbək ədəbi əlaqələrindən, həm Azərbaycan, həm də Özbək ədəbiyyatında bu əlaqələrin zəngin ədəbi mənzərəsini əks etdirən çoxsaylı mənbələrin mövcudluğundan geniş bəhs olunur. Məqalədə eyni zamanda bu münasibətlər üzərində aparılan tədqiqatlar qeyd olunur və Hüseyn Cavid yaradıcılığı ilə Əbdürrauf Fitrət yaradıcılığı qarşılıqlı təhlil olunur.

Yusifli, V. Cavid irsinin tədqiqinə möhtəşəm töhfə / Vaqif Yusifli // 525-ci qəzet.- 2020.- 22 fevral.- S.18.

<http://www.anl.az/down/meqale/525/2020/fevral/187.htm>

Məqalədə böyük şair, dramaturq və mütəfəkkir H.Cavidin ədəbi-bədii yaradıcılığına həsr olunmuş

“Cavidşünaslıq araşdırmalar toplusu”ndan bəhs olunur. Bildirilir ki, H.Cavidin adını daşıyan Ev Muzeyi tərəfindən hazırlanan bu topluda 1912-2012-ci illər ərzində dramaturqun yaradıcılığı, zəngin bədii irsi və şəxsiyyəti, pyeslərinin səhnə həyatı, ölməz sənətkar haqqında xatirələr və internet materialları illər üzrə - xronoloji qaydada cavidsevərlərin ixtiyarına verilib. Layihənin rəhbəri akademik T.Kərimli, elmi məsləhətçisi akademik İ.Həbibbəyli, tərtibçi-müəllif isə filologiya üzrə elmlər doktoru G.Babaxanlıdır.

Müəllif məqalədə həmçinin, Cavidşünaslığı mərhələli şəkildə oxucuların diqqətinə çatdırmışdır.

2021

Arifqızı, T. Hüseyn Cavid - Naxçıvan haqqında şeir / Təranə Arifqızı // 525-ci qəzet.- 2021.- 3 avqust.- S.15.

<http://www.anl.az/down/megale/525/2021/avqust/752277.htm>

Müəllif məqalədə görkəmli dramaturq H.Cavidin ədəbi-bədii yaradıcılığını özünəməxsus şəkildə, poetik çalarlarla təhlil etmişdir. O həmçinin, məqalədə Naxçıvanda böyüyüb boya-başa çatan şairlərin yaradıcılığına da toxunmuşdur.

Ələkbərli, F. Hüseyn Cavidin dünyagörüşündə milli-dini maarifçilik və turançılıq məsələləri / Faiq Ələkbərli // Türküstan.- 2021.- III yazı.- 6-11 yanvar.- S.10.

[http://www.anl.az/down/megale/turkustan/2021/yanvar/730503\(megale\).pdf](http://www.anl.az/down/megale/turkustan/2021/yanvar/730503(megale).pdf)

Türküstan.- 2021.- IV yazı.- 12-18 yanvar.- S.10.

[http://www.anl.az/down/megale/turkustan/2021/yanvar/731030\(megale\).pdf](http://www.anl.az/down/megale/turkustan/2021/yanvar/731030(megale).pdf)

Türküstan.- 2021.- V yazı.- 19-25 yanvar.- S.10.

[http://www.anl.az/down/megale/turkustan/2021/yanvar/731125\(megale\).pdf](http://www.anl.az/down/megale/turkustan/2021/yanvar/731125(megale).pdf)

Məqalədə H.Cavidin həyatı və ədəbi yaradıcılığında xüsusi yer tutan turançılıq və dini maarifçilik məsələləri haqqında məlumatlar yer almışdır.

Müəllif yazır ki, Sovet imperiyasından sonra Cavidin dinlərə, o cümlədən islam dininə münasibəti dəyişmiş, daha çox elmi-fəlsəfi xarakter daşımışdır. Xüsusilə də “Azər” poemasında insanları dindən imtina etməyə çağırmasa da, ancaq ümumilikdə “həyat dini”ni təbliğ etməklə buna işarə etmişdir. Cavid öz yaradıcılığında açıq şəkildə dini siyasi anlamda simasızlaşdıran bir cəmiyyətin gələcəyinin olmamasını deyirdi.

H.Cavidin ictimai-siyasi görüşlərində türkçülüyn və turançılığın mühüm yer tutduğunu qeyd edən müəllif yazır ki, Cavidin yaradıcılığında türkçülüklə bağlı bu gün üçün aktual olan məsələlərdən biri orta q türk tarixinin yaradılması ideyasıdır. Cavid Turan ideyasını Azərbaycan Sovet Rusiyasının işğalından sonra daha əzmlə davam etdirmiş, milli mədəniyyəti, milli ruhu və onun bariz nümunəsi olan türkçülüynü, turançılığı beynəlmiləl-proletar mədəniyyətinə və müstəmləkəçiliyə qarşı müdafiə etmişdir. Onun yaradıcılığında Türk dünyasının sütunları sayıla biləcək Türk tarixi, Türk fəlsəfəsi, Türk dili və Turan ideyası bir bütündür.

Həmid Cəfərov: “Cavidin Sibirdən “qaytarılması” üçün Brejnevın icazəsi vacib idi” / Müsahibəni apardı

İ.Cəmiləoğlu // Bakı Xəbər.- 2021.- 22 oktyabr.- S.12.

[http://www.anl.az/down/megale/baki_xeb/2021/oktyabr/763111\(megale\).pdf](http://www.anl.az/down/megale/baki_xeb/2021/oktyabr/763111(megale).pdf)

“39 il öncə, 1982-ci ilin oktyabrında görkəmli Azərbaycan şairi və dramaturqu Hüseyn Cavid Azərbaycana qovuşdu. Ulu öndər Heydər Əliyevin təşəbbüsü və qayğısı ilə uzaq Sibirdən Cavidin cənazəsinin qalıqlarının Azərbaycana gətirilməsi ədəbi mühitimizdə əlamətdar bir tarix, böyük ictimai-siyasi hadisə idi...”

Məqalədə ulu öndər Heydər Əliyevin xüsusi təşəbbüsü və qayğısı ilə Sibirdən Cavidin cənazəsinin qalıqlarının Bakıya gətirilməsi işində bilavasitə iştirak edən Həmid Cəfərovun müsahibəsi təqdim olunmuşdur. O, müsahibəsində Sibirə səfəri, orada aparılan çətin axtarışlardan və Cavidin məzarının tapılmasından bəhs etmişdir.

Həsənli, Ə. Hüseyn Cavid ucalığı / Əli Həsənli //525-ci qəzet.- 2021.- 26 noyabr.-S.10.

<http://www.anl.az/down/megale/525/2021/noyabr/769046.htm>

Essədə müəllif Cavid Əfəndinin doğulandan daim göylərdə - əkiz qardaşı əzəli-əbədi sözlərlə bir məkanda yaşadığını, heç vaxt söz taxtından enmədiyini, sözə yerdən uca göylərə baxan kimi baxmadığını yazır və bunun ən azı, bir neçə üstünlüyünü qeyd edir. O, şairin zirvədən dünyanın daha böyük, heç kimə müəssər olmayan ən gizli, qaranlıq

nöqtələrini də görüb duyduğunu, mənimsədiyini, özününkü edə bildiyini, ömrünün sonunda bu hüdudsuzluqda bir ulduz, gedilməmiş qurtaran bir ömür yolu kimi məsafəsizlik, parlaq bir nöqtə, təxəyülü ilə özünün üst-üstə düşməsi kimi qaldığını yazır.

*Hüseyn Cavid, “Şərqi Şekspiri” qırğız dilində//
Xalq qəzeti.- 2021.- 30 noyabr.- S.11.
<http://www.anl.az/down/megale/xalqqazeti/2021/noyabr/769067.htm>*

Yazıda romantik dramaturq və müdrik filosof Hüseyn Cavidin irihəcmli əsərlər toplusunun ilk dəfə qırğız dilində nəşr olunduğu və Qırğız Respublikasının kütləvi informasiya vasitələrində kitabın çap olunmasının böyük əks-səda doğurduğu qeyd edilir, görkəmli şair-dramaturq, Əməkdar incəsənət xadimi Hidayətin topluya yazdığı “Şərqi Şekspiri” adlı ön sözdən bəhs olunur. “Turar” mətbəəsində yüksək keyfiyyətli rəngli illüstrasiyalar və nəfis poliqrafik səviyyə ilə çap olunan kitabın ön sözündə deyilir ki, bu nəşr vasitəsilə şair Kojoqeldi Kulteginin, eləcə də filoloq-türkoloq Kalmamat Kulamşayevin mahir tərcüməsi və böyük əməyi sayəsində qırğız oxucuları Azərbaycanın ən dünya şöhrətli şairlərindən birinin yaradıcılığına qədəm basacaq, onunla yaxından tanış ola biləcək, zəngin daxili aləmi və dərin fəlsəfi düşüncələrinə daha yaxından bələd olacaqlar.

Hüseynoğlu, S. Məğlubedilməz romantika, yaxud Cavidşünaslığın sonsuz cazibəsi / Sərvaz Hüseynoğlu // Ədəbiyyat qəzeti.- 2021.- 4 dekabr.- S.28.

<http://www.anl.az/down/megale/edebiyat/2021/dekabr/769748.htm>

“Cavid əbədidir, qalacaq nami cahanda” uzaqgörənliyi ilə söz açırdı unudulmaz qəzəlxan Əliəğa Vahid ustadı Hüseyn Cavidin əbədilik rəmzi olan sənəti, şəxsiyyəti barədə. Əminliklə yazırdı ki, “övladi-vətən zövq alacaq hər əsərindən...”

Məqalə Hüseyn Cavid yaradıcılığına həsr olunan fundamental “Cavidşünaslıq” araşdırmalar toplusuna həsr olunub. Qeyd olunur ki, dəyərli bir mənbə kimi cavidşünaslığın gələcək inkişafında yardımçı vasitə rolunu oynaya biləcək 30 cildlik “Cavidşünaslıq” araşdırmalar elmi salnaməsinin elmi məsləhətçisi akademik İ.Həbibbəyli, layihə rəhbəri akademik T.Kərimli, tərtibçisi professor G.Babaxanlıdır. Toplu AMEA-nın Rəyasət Heyətinin qərarı ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan və Türk xalqlarının ədəbiyyat və incəsənətinin tarixi inkişaf dinamikası və multikultural proseslərin perspektivləri” elmi-tədqiqat proqramı çərçivəsində Hüseyn Cavidin Ev Muzeyinin təşəbbüsü ilə nəşr olunub.

Qocayev, M. Hüseyn Cavidin bir şeiri haqqında / Məmməd Qocayev //

Ədəbiyyat qəzeti.- 2021.- 11 dekabr.- S.28-29.

<http://www.anl.az/down/meqale/edebiyat/2021/dekabr/771080.htm>

Məqalədə Hüseyn Cavidin “İştə bir divanədən bir xatirə” adlı şeirindən, həmçinin dramaturqun yaradıcılığında mövcud olan digər ədəbi qəhrəmanların timsalında ədəbiyyatda əsas cərəyan olan romantizm cərəyanından geniş bəhs olunur.

Mirzəli, C. Cavidin “Şeyda”sı / Ceyhun Mirzəli // Şərq.- 2021.- 17iyun.- S.12.

[http://www.anl.az/down/meqale/sherq/2021/iyun/748092\(meqale\).pdf](http://www.anl.az/down/meqale/sherq/2021/iyun/748092(meqale).pdf)

“Klassik türk-islam ədəbiyyatını İstanbulda öyrənmiş Hüseyn Cavid Şeyda obrazını dörd əsrdən sonra bir daha ədəbiyyatımıza gətirdi. Şeydalığa, Məcnunluğa XX əsr kontekstindən qiymət verdi...”

Məqalədə H.Cavid yaradıcılığı üçün mühüm rol oynamış “Şeyda” pyesi təhlil olunmuşdur.

Nargis. Çünki o Caviddir, hansı libasda olursa-olsun, hansı ölkədə, dünyada, kainatda olursa-olsun... o bizimdir / Nargis // Ədəbiyyat qəzeti.- 2021.- 14 avqust.- S.11.

<http://www.anl.az/down/meqale/edebiyat/2021/avqust/753116.htm>

Məqalədə qeyd olunur ki, Monteneqronun paytaxtı Podqoritsa şəhərindəki “Kral” parkında H.Cavidin abidəsi ucaldılıb. Parkın girişində Azərbaycan Respublikasının Dövlət Gerbinin və Monteneqronun dövlət atributlarının olduğunu bildirən müəllif yazır ki, parkda aparılan quruculuq və abadlıq işləri Azərbaycan və Monteneqro xalqlarının dostluq əlaqələrinin rəmzi kimi Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin təşəbbüsü əsasında Azərbaycan hökumətinin və Podqoritsa şəhər meriyasının dəstəyi ilə həyata keçirilmişdir.

Şahbəndəyev, H. Hüseyin Cavid müəllim və məktəb haqqında / Hüseyin Şahbəndəyev // Azərbaycan müəllimi.- 2021.- 19 noyabr.- S.14.

[http://www.anl.az/down/meqale/az_muelli_mi/2021/noyabr/770177\(meqale\).pdf](http://www.anl.az/down/meqale/az_muelli_mi/2021/noyabr/770177(meqale).pdf)

“Həyatını millətinin, xalqının səadəti yolunda sərf edən, özünü bu yolda qurban verən insanlar əbədiyyət qazanırlar. Azərbaycan ədəbiyyatında mənşəm dramaturgiyanın banisi, görkəmli romantik sənətkar, dünya şöhrətli dramaturq Hüseyin Cavid kimi...”

Məqalə şair, filosof və müəllim H.Cavidin məktəb, xalqın maariflənməsi, təhsil və tərbiyəsi və s. məsələlərlə bağlı görüşlərinə həsr olunub.

Müəllif yazır ki, Cavid əfəndiyə görə hər cür diqqət və hörmətə layiq olan insan məhz müəllimdir. O, şərəfli bir şəxsiyyətdir və məhz buna görə cəmiyyət onun qayğısına

qalmalı və ağır əməyini qiymətləndirməlidir. Müəllim haqda düşüncələrini qələmə alan Cavid tarixə müraciət edir, müasirlərinin və oxucularının diqqətini maraqlı faktlarla cəlb edir.

Məqalədə həmçinin, Cavid yaradıcılığında müəllim-şagird münasibətlərindən də bəhs olunmuşdur.

2022

Axundov, B. Hüseyn Cavid irsinə və şəxsiyyətinə daha diqqətlə yanaşaq! / Bəhrüz Axundov // 525-ci qəzet.- 2022.- 8 iyun.- S.15.

<http://www.anl.az/down/meqale/525/2022/iyun/800634.htm>

Yazı dahi şair-dramaturq, filosof Hüseyn Cavidin qızı mərhum Turan Cavidin 1998-ci il martın 12-də “Azərbaycan” qəzetinin redaksiyasına göndərdiyi müraciətdən parçalar ilə başlayır. Ədəbi ictimaiyyətə, Cavidsevərlərə müraciətdə Hüseyn Cavid irsinin öyrənilməsi, təbliği, şairin xatirəsinin əbədiləşdirilməsi istiqamətində respublikada görülən işlər üçün dərin minnətdarlıq bildirilir, atası haqqında yalnız doğru, təhrifsiz yazılmış əsərləri görmək istəyi ifadə olunur.

Məqalədə müəllif Turan Cavidin bu müraciətinə baxmayaraq Cavidlər ailəsinin ruhlarını incidən digər səbəbləri də qeyd edir və yazar, jurnalist, nəşir, tədbir təşkilatçılarna müraciət edərək Hüseyn Cavid haqqında yazılar, verilişlər, kitablar və tədbirlər hazırlayanda mütləq şairin özünə məxsus olan fotoşəkillərdən istifadə etmələrini xahiş edir.

AMEA Humanitar Elmlər Bölməsi Elmi şurasının iclası: Bülbül, Mirzə Fətəli və Cavidin yubileyləri ilə bağlı tədbirlər planı hazırlanıb

// *Mədəniyyət.- 2022.- 1 iyul.- S.7.*
[http://www.anl.az/down/megale/medeniyyet/2022/iyul/805059\(megale\).pdf](http://www.anl.az/down/megale/medeniyyet/2022/iyul/805059(megale).pdf)

Yazıda qeyd olunur ki, AMEA-nın Humanitar Elmlər Bölməsinin Elmi şurasının iclasında akademik İsa Həbibbəyli oktyabrın 24-də dahi şair və dramaturq Hüseyn Cavidin anadan olmasının 140 illiyinin tamam olduğunu xatırladaraq, ədibin həyat və yaradıcılığının tədqiqi və təbliği istiqamətində Hüseyn Cavidin Ev Muzeyində, eləcə də elmi müəssisələrində görülən işlər barədə danışıq, yubiley münasibətilə tədbirlər planına dair müzakirələr aparılmışdır. Ədibin yubileyi ilə bağlı müxtəlif konfrans və tədbirlərin keçirilməsi, ensiklopediya və monoqrafiyaların, “Hüseyn Cavidin Ev Muzeyinin izahlı kataloqu”nun (3 cildə), AMEA Naxçıvan Bölməsinin “Elmi əsərlər” jurnalının xüsusi buraxılışının hazırlanması və bu barədə bölmənin tədbirlər planının təsdiq edilməsi haqqında qərar qəbul edildiyi vurğulanmışdır.

Anar Kərimov ABŞ-da Hüseyn Cavidin barelyefinin açılışında iştirak edib // Ədəbiyyat qəzeti.- 2022.- 7 may.- S.15.
<http://www.anl.az/down/megale/edebiyat/2022/may/795325.htm>

Məqalədə Azərbaycan Respublikasının Mədəniyyət naziri Anar Kərimovun Amerikaya rəsmi səfəri haqqında məlumat öz əksini tapmışdır. Qeyd olunur ki, səfər çərçivəsində nazir Azərbaycanın görkəmli dramaturqu

Hüseyn Cavidin baryefinin açılışında iştirak edib. Baryefinin təqdimatı Amerika-Azərbaycan Ticarət Palatasının binasında baş tutub. Baryef Mədəniyyət Nazirliyinin sifarişilə hazırlanıb.

Hüseyn Cavid haqqında elektron məlumat bazası hazırlanıb // 525-ci qəzet.- 2022.- 21 may.- S.13.

<http://www.anl.az/download/megale/525/2022/may/797605.htm>

Yazıda görkəmli şair, dramaturq Hüseyn Cavidin (1882-1941) anadan olmasının 140 illik yubileyi ilə əlaqədar Mədəniyyət Nazirliyi tərəfindən müvafiq tədbirlər planına uyğun olaraq Milli Kitabxananın əməkdaşları tərəfindən “Azərbaycan ədəbiyyatının söz və fikir zadəkanı – Hüseyn Cavid” adlı elektron məlumat bazasının hazırlandığı və bazanın “Rəsmi sənədlər”, “Həyat və yaradıcılığı”, “Həyat və fəaliyyətinin əsas tarixləri”, “Hüseyn Cavidin cənəzasının Azərbaycana gətirilməsi”, “Görkəmli şəxslər Hüseyn Cavid haqqında”, “Əsərləri”, “Haqqında”, “Xatirəsinin əbədiləşdirilməsi” və “Fotoqalereya” bölmələrindən ibarət olması qeyd olunur.

Hüseyn Cavid haqqında virtual sərgi açılıb //525-ci qəzet.- 2022.- 26 aprel.- S.9.

<http://www.anl.az/download/megale/525/2022/aprel/793155.htm>

Məqalədə görkəmli Azərbaycan dramaturqu Hüseyn Cavidin 140 illik yubileyinin keçirilməsi ilə əlaqədar Mədəniyyət Nazirliyinin tədbirlər planına müvafiq olaraq Milli Kitabxananın əməkdaşları

tərəfindən “Hüseyn Cavid” mövzusunda virtual sərgi hazırlandığı və sərgidə dahi şəxsiyyətin müəllifi olduğu kitablar, fotolar, haqqında yazılan kitab və məqalələrin nümayiş olunmasından bəhs olunur.

*Hüseyn Cavidin anadan olmasının 140 illiyi
münasibətilə tədbirlər başladı // Ədəbiyyat
qəzeti.- 2022.- 19 mart.- S.24.
[http://www.anl.az/down/meqale/edebiyat
/2022/mart/787397.htm](http://www.anl.az/down/meqale/edebiyat/2022/mart/787397.htm)*

Məqələdə 16 mart 2022-ci il tarixində “Elm günü” münasibətilə dahi Azərbaycan şairi və dramaturqu Hüseyn Cavidin Ev Muzeyinin ərsəyə gətirdiyi “Cavidşünaslıq” çoxcildliyinin təqdimat mərasimindən bəhs edilir, mərasimin ədibin 140 illiyi ərəfəsində muzeydə təşkil olunan ilk tədbir olduğu vurğulanır.

Qeyd edilir ki, çoxcildliyin tərtibçisi və ön sözün müəllifi Hüseyn Cavidin Ev Muzeyinin baş direktoru, Əməkdar mədəniyyət işçisi, filologiya elmləri doktoru Gülbəniz Babaxanlıdır və o, çıxışında təqdimatı keçirilən çoxcildlikdə dahi şair və dramaturqun fəaliyyətinin ilk illərindən 2018-ci ilədək dövrü mətbuatda dərc olunan H.Cavid şəxsiyyəti və sənəti ilə əlaqədar bütün materialların toplandığını, 1912-ci ildən bəri müxtəlif qrafikalarda nəşr olunmuş məqalələrin transliterasiya olunaraq müasir əlifbada oxucuların istifadəsinə verildiyini və bununla da tədqiqatçıların arxivlərdə araşdırma aparmasına ehtiyac qalmadığını qeyd etmişdir.

Tədbirdə həmçinin görkəmli alimlər və muzey əməkdaşlarının da çıxışları haqqında məlumat verilmişdir.

Qurbanova, S.N. Hüseyn Cavidin “Ana” mənzum dramının təhlilinə dair / S.N.Qurbanova // Magistrant: dövr-elmi jurnal / Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti.- 2022.- №1(3).- s.151-155.
[http://www.anl.az/download/megale/magistrant/2022/01/806630\(megale\).pdf](http://www.anl.az/download/megale/magistrant/2022/01/806630(megale).pdf)

Məqalədə müəllif ümumtəhsil məktəblərində dramatik əsərlərin tədrisinə xeyli yer verildiyini, bu ədəbi növə məxsus ilk əsərlərin tədrisinin 8-ci sinifdə həyata keçirildiyini və H.Cavidin “Ana” mənzum dramının tədrisi ilə dramatik növə məxsus əsərlərin öyrənilməsinə başlanıldığını yazır və əsərin təhlilinə həsr olunmuş dərsin təsvirini verir.

Nəcəfzadə, Ə. Cavidin “Ana” əsəri və onun səhnə taleyi: Hüseyn Cavid - 140 / Əzizəğa Nəcəfzadə // Mədəniyyət.- 2022.- 11 mart.- S.6.
<http://www.anl.az/download/megale/medeniyyet/2022/mart/785771.htm>

“Hüseyn Cavid (1882-1941) Azərbaycan ədəbiyyatında romantizm ədəbi cərəyanının əsas nümayəndəsi, milli romantik şeirin və mənzum faciənin banisidir. O, istedadlı şair, mahir pedaqoq, dərin elmi analitik təfəkkürə malik ədəbiyyatşünas, zamanəsinin qəbul edilən mütəfəkkiri idi...”

Məqalədə H.Cavidin ilk dram əsəri olan “Ana” faciəsi və bu əsərin səhnə taleyindən bəhs olunur. Müəllif bildirir ki, daha çox mənzum faciə kimi qəbul edilən əsər 1910-cu ildə qələmə alınıb və ilk dəfə 1913-cü ildə Tiflisdə “Gürcü şirkəti” mətbəəsində kitabça şəklində işıq üzü görüb. Əsərin səhnə taleyindən bəhs edən müəllif onun dəfələrlə səhnələşdirildiyini və hər dəfəsində tamaşaçılar tərəfindən maraqla qarşılandığını və uzun müddət repertuarda qaldığını da oxucuların diqqətinə çatdırmışdır.

*Yurdoğlu, E. Hüseyin Cavid yaradıcılığı
yazıçı və folklor kontekstində / Elxan
Yurdoğlu // 525-ci qəzet.- 2022.- 22
aprel.- S.15.*

<http://www.anl.az/down/megale/525/2022/aprel/792551.htm>

Məqalədə AMEA-nın Naxçıvan Bölməsinin İncəsənət, Dil və Ədəbiyyat İnstitutunun Folklorşünaslıq şöbəsinin böyük elmi işçisi, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Çinarə Rzayevanın “Hüseyin Cavid və folklor” kitabı haqqında əhatəli məlumat verilmişdir. Qeyd olunmuşdur ki, Naxçıvanda “Əcəmi” Nəşriyyat-Poliqrafiya Birliyində çapdan çıxan əsər AMEA Hüseyin Cavidin Ev Muzeyinin Elmi Şurasının qərarı ilə çapa tövsiyə olunub. Kitabın elmi redaktoru və ön söz müəllifi də həmin muzeyin direktoru, filologiya elmləri doktoru, professor Gülbəniz Babaxanlıdır. AMEA-nın müxbir üzvü, professor, filologiya elmləri doktoru Əbülfəz Quliyev və dosent Elxan Yurdoğlu-Məmmədovun rəy verdiyi monoqrafiya Çinarə Rzayevanın

“Hüseyn Cavid və folklor” istiqamətindəki araşdırmalarının ikinci hissəsidir.

Müəllif monoqrafiya haqqında oxuculara ətraflı məlumat vermişdir.

MÜNDƏRİCAT

Tərtibçidən.....	3
Hüseyn Cavidin həyat və yaradıcılığı haqqında.....	4
Məqalələr.....	12